

Uvodnik • Editorial

Drage čitateljice i čitatelji,

Ovaj broj stiže pred vas na samom kraju neobične i pomalo zastrašujuće 2020. godine. Cijeli se svijet nada uspjehu cjepiva protiv koronavirusne bolesti i pobjedi nad njom kako bismo se svojim aktivnostima mogli vratiti neopterećeni stalnom prijetnjom. I kao da to nije dovoljno, Hrvatsku su još poharali potresi. Osim onoga u Zagrebu koji sam spomenula i u prošlom broju, sam kraj godine donio je središnjoj Hrvatskoj još razorniji potres, najjači koji je ikada zabilježen od kada se u Hrvatskoj seizmička aktivnost bilježi uređajima. Ogroman je broj ljudi koji su neposredno doživjeli posljedice ove katastrofe, a među njima i neki naši suradnici i čitatelji. Pripreme za doček Nove godine obustavljene su i cijela se zemlja okrenula ljudima koji su za nekoliko sekundi ostali bez doma, a mnogi i bez svega drugoga. Mnoge su zemlje odmah najavile pomoć i potporu, koja je uistinu potrebna. To je uistinu lijepa vijest i još jedan razlog za nadu.

Drago mi je što smo uspjeli dovršiti drugi broj devetoga godišta, oslanjajući se na virtualne kontakte i nastavljajući poticajnu suradnju koja nas sve ohrabruje i veseli. Hvala vam svima, dragi suradnici, od autora preko skupine za pripremu za tisak do članova Uredništva i naših predanih tajnica, što ste bili uz *L&L*!

Broj donosi pet zanimljivih studija raznolike tematike koje su obogaćene i vrijednim slikovnim primjerima. Marko Gregur istražio je okolnosti i povijest nakladničkoga niza za mlade čitatelje Tako vam je bilo nekoć koji je u prvoj polovici dvadesetoga stoljeća objavljivao kopirnički tiskar Vinko Vošicki. Uzbudljive pustolovne i druge popularne priče preuzeo je od njemačkih nakladnika te ih je u hrvatskom prijevodu od kraja Prvoga do kraja Drugoga svjetskoga rata objavio u ukupno 56 sveščića, koje je višekratno ponovno tiskao.

Zorica Hadžić i Željko Milanović pronašli su pet pisama Ivane Brlić-Mažuranić Milanu Ševiću, srpskomu pedagogu rodom iz Novoga Sada, koji se zanimao i poviješću dječje književnosti. Korespondenciju je potaknuo Šević, koji je tada istraživao ostavštinu dječjega pjesnika Jovana Jovanovića Zmaja. Autorima su pisma poslužila kao polazište za interpretaciju stavova hrvatske spisateljice o svojem mjestu u književnosti, tj. o pripadnosti njezinih djela književnosti općenito, izvan dječje književnosti. Faksimili i prijepisi pisama priloženi su u dodatku članku.

Treći rad dolazi iz Irana. Zeinab Karimi i Bahee Hadaegh analiziraju scenske prezentacije četiriju perzijskih dječjih igrokaza s psihoanalitičkoga stajališta, u osloncu na Slavoja Žižeka. U igrokazima otkrivaju svjesne manipulativne ideologije usmjerene k formiranju osobnosti dječjih gledatelja pri čem ih se nastoji odgojiti tako da postanu homogenizirani članovi tradicionalnoga društva u kojem odrastaju.

Slijedi studija Nikole Novakovića o humoru i heterotopijama u djelima Edwarda Goreyja. Oslanjajući se na Michaela Foucaulta, autor interpretira neobičan spoj sumornih mjesta u jezivim pričama i karakterističan humor toga slikovno-verbalnoga umjetnika. Pritom se osvrće i na pitanje pripadnosti njegovih djela dječjoj književnosti. Zaključuje da je upravo mračni Goreyjev humor ona sastavnica koja povezuje raznolike heterotopije iz čega proizlazi subverzivnost njegovih djela i mogućnost polivalentnih čitanja.

Rad Claudije Camicie donekle se tematski poklapa s prvom studijom, jer i ova autorica istražuje nakladničke prakse povezane s dječjim čitateljima u prvoj polovici dvadesetoga stoljeća, ali su okolnosti različite. Riječ je o dječjem listu *Il Piccolissimo*, koji je bio namijenjen djeci iz ruralnih područja uokolo Rima. Izlazio je krajem Prvoga svjetskoga rata, nešto više od dvije godine. Glavne su namjere začetnika i urednika Giovannija Cene bile iskorijeniti nepismenost među čitateljima, informirati ih o Prvom svjetskom ratu i poučiti ih društvenoj odgovornosti. Autorica analizira različite aspekte toga dječjega lista (tematiku, grafički dizajn, vizualni jezik itd.) te otkriva da se njegovom pojavom u Italiji povećala vidljivost skupine čitatelja čije je djetinjstvo prolazilo u teškom radu, oskudici i preuzimanju odgovornosti primjerenijih odraslima.

U rubrici *Baština* reproduciramo *Petogodišnji plan razvitka narodne privrede u FNRJ u godinama 1947–1951*, neobičnu slikovnicu iz 1948. godine koju su onodobni pedagozi preporučali kao štivo za predškolce. Politički dokument istoga naslova iz 1947. godine prerađen je u knjižicu uglavnom vizualnih sadržaja. U uvodnom tekstu, Berislav Majhut pokazuje apsurdnost takva izdanja i preporuke dječjim čitateljima iz današnje perspektive. Također ističe da to djelo na jedinstven način razotkriva sliku djeteta iz 40-tih godina dvadesetoga stoljeća oblikovanu u skladu s društvenim normama u novoosnovanoj komunističkoj Jugoslaviji. Kako je riječ o petogodišnjem planu, vrijeme je koje se u knjižici tematizira budućnost, i to ona u kojoj se očekuju sjajni uspjesi i napredak na svim područjima ljudske djelatnosti. Stoga je knjižica, iako namjerom obavijesna, a ne fikcionalna, ipak djelo s nekim obilježjima znanstvene fantastike.

Tu su još *Prikazi* i *Kronika*. U *Kronici* možete naći novu vrstu priloga: pregled novih hrvatskih prijevoda dječje književnosti i književnosti za mladež koji su objavljeni u 2019. godini. Nadam se da će popis biti koristan i možda poticajan za istraživanja prijevodnih trendova. Moguće je da nisu uvršteni svi naslovi, pa ako primijetite da je neki naslov izostao, molim da nam to dojavite na elektroničku adresu časopisa (librietiberi@gmail.com), pa ćemo u sljedećem broju objaviti dopune. Ovakve priloge namjeravamo objaviti i narednih godina.

Na kraju, nadam se da ćete unatoč pandemiji i drugim poteškoćama i dalje čitati naš časopis i surađivati u njem. Vjerujem da ćemo se tijekom sljedećih mjeseci postupno, ali potpuno vratiti običnom, svakodnevnom i „normalnom“ životu i istraživanju te se unaprijed veselim novim priložima za *Libri & Liberi*. Čuvajte se!

Smiljana Narančić Kovač

Dear Readers,

This issue arrives at the very end of the scary year of 2020. The whole world hopes new vaccines against Covid-19 will be successful in helping to defeat this illness so that we can live and work without the burden of continual threat. And if the Covid pandemic were not enough, Croatia has been devastated by earthquakes. In addition to the one in March in Zagreb, the very end of 2020 brought an even more destructive earthquake to Central Croatia, the strongest ever since seismic data have been collected in the country. A huge number of people have directly experienced the consequences of this catastrophe, including some of our colleagues, contributors and readers. Preparations for New Year celebrations were cancelled and the whole country turned towards the people who had lost their homes, if not everything, in a few seconds. Many countries immediately offered support and announced they would send help, which is badly needed. We can be truly grateful for this uplifting news and reason for hope.

I am also glad we have been able to finish this issue. We have accomplished it thanks to our vibrant communication and cooperation which encourages and inspires us all. Thanks go to everyone, starting from the authors, through to the preparation team and to the Editorial Board members and our volunteering secretaries for being here for *L&L*! As a result, this issue brings five papers on different topics, enriched by admirable visual materials.

Marko Gregur focuses on the history of the publication series for young readers titled “Once Upon a Time”, published by the Koprivnica-based printer Vinko Vošicki. He translated exciting adventure stories and other popular tales originally produced by two German, Dresden-based publishers. From 1919 to 1946, Vošicki published 56 booklets of the Croatian version of the series, including many reprints.

Zorica Hadžić and Željko Milanović found five letters written by Ivana Brlić-Mažuranić to Milan Šević, a Serbian scholar born in Novi Sad, who conducted research, among other subjects, into the history of children’s literature. The correspondence was initiated by Šević, who was at the time interested in the legacy of the children’s poet Jovan Jovanović Zmaj. The authors of the paper based their interpretation of Brlić-Mažuranić’s understanding of her own position in literature on these letters and on her autobiography. They conclude that Ivana Brlić-Mažuranić (also) positions herself beyond children’s literature.

The third paper comes from Iran. Zeinab Karimi and Bahee Hadaegh analyse the theatrical performances of four Persian children’s plays from a psychoanalytical point of view founded in Slavoj Žižek’s work. They discover conscious manipulative ideologies in the analysed plays, and the clear intention of directing the child recipients towards adopting certain traditional values and becoming homogeneous and abiding members of the society they live in.

Nikola Novaković explores humour and heterotopies in Edward Gorey’s works. He draws on Michael Foucault’s theory of space in his interpretation of the unusual

blending of gloomy places and macabre tales with dry humour in the works of this creator of multimodal texts. The author also considers the relevance of Gorey as an author of children's literature. He concludes that Gorey's dark humour appears at the intersection of various spaces and allows for polyvalent readings.

The theme of the paper by Claudia Camicia resembles in a way that of Gregur because she also investigates publication practices related to child readers in the first half of the twentieth century. However, the focus and the circumstances differ. Camicia analyses *Il Piccolissimo*, a children's magazine directed to readers in the rural areas around Rome. It was published towards the end of World War I, and ran for slightly over two years. The main intentions of its initiator and editor Giovanni Cena were to eradicate illiteracy among the readers, to inform them about the Great War, and to educate them about social responsibility. The author analyses different aspects of this publication (including its themes, design and visual language). The author also shows that, in Italy, *Il Piccolissimo* raised the visibility of a group of its intended child-readers and their childhoods, burdened by hard work, poverty and responsibilities more usually taken on by adults.

The section *Dusty Covers* presents the facsimiles of *The Five-Year Plan for the Development of the People's Economy in FPRY in the Years 1947-1951*, an unusual picturebook published in 1948, which educationalists of the time recommended as appropriate reading for pre-schoolers. The political document of the same name from 1947 was adapted into a book full of images. In the introductory text, Berislav Majhut comments from the perspective of our time on the absurdity of such a publication and that it was recommended for child-readers. He also emphasises that this title reveals, in a unique way, the image of the child in the 1940s in accordance with the social norms of the newly founded communist Yugoslavia. Further, as the book is about the five-year plan, the time that becomes the theme of this publication is the future, a future which is expected to bring great success and advances in all areas of human activity. Thus this book, although non-fiction, i.e. informational in its intention, still shares some features with science fiction.

This issue also includes the sections *Book Reviews* and *Events*. In the latter you can find a new kind of contribution: a list of new translations of children's and young adult literature into Croatian published in 2019. I hope the list will be useful and perhaps stimulate research into translation trends. It is possible that some titles are still missing, so if you notice any absences, please let us know by sending a short note by mail (librietiberi@gmail.com), and we will be glad to include those titles in the next *Events* section. We intend to publish such lists in the following years, too.

I do hope that you will continue to read and contribute to our journal despite the pandemic and other difficulties. I believe that in the coming months we will gradually re-establish our usual way of life and research activities. I am looking forward to new contributions for *Libri & Liberi* as the new year gets under way. Stay safe!

Smiljana Narančić Kovač